DOI: 10.32844/2222-5374-2020-106-4-1.17
УДК: 342.9

Павлюк І. Ю.,

здобувач Науково-дослідного інституту публічного права

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ГОСПОДАРСЬКИХ СУДІВ

Актуальність статті полягає в тому, що на сьогодні в Україні гостро стоїть необхідність у реформуванні діяльності органів суду, завданням якого є становлення стабільного дотримання законодавства, забезпечення реального захисту прав, свобод і інтересів громадян України та впевненість у їх непохитності. Мета статті полягає у тому, щоб на основі аналізу чинного законодавства, спираючись на наукову доктрину, за допомогою різних методів наукового дослідження, розкрити проблеми вдосконалення адміністративно-правового регулювання організаційної діяльності господарських судів, визначити конкретні шляхи зміцнення його основ організаційної роботи. Стаття присвячена дослідженню основних напрямків удосконалення форм адміністративно-правового регулювання організаційного забезпечення діяльності господарських судів в Україні. Зафіксовано, що сьогодні в Україні гостро стоїть необхідність у реформуванні діяльності органів суду, завданням якого є становлення стабільного дотримання законодавства, забезпечення реального захисту прав, свобод і інтересів громадян України та впевненість у їх непохитності. Встановлено, що удосконалення організаційної діяльності господарського суду можливо досягти шляхом покращання напрямів взаємодії між ланками, що беруть участь в прийнятті управлінських рішень (прийняття нормативно-правових актів, які регулюють організаційну діяльність органів суду, здійснення кадрового добору працівників суду, забезпечення на належному стані інформаційно-технічними засобами та здійснення відеозапису під час судового процесу тощо), зробивши контроль з боку Державної судової адміністрації України та Вищої ради правосуддя більш ефективним та дієвим. Визначено, що досягнення високих показників ефективності такої взаємодії можливо шляхом вдосконалення чинного законодавства та управлінських методів організаційної діяльності органів суду, включаючи господарських.

Ключові слова: господарський суд, організаційне забезпечення, адміністративно-правове регулювання, напрям.

Актуальність теми. На сьогодні в Україні гостро стоїть необхідність у реформуванні діяльності органів суду, завданням якого є становлення стабільного дотримання законодавства, забезпечення реального захисту прав, свобод і інтересів громадян України та впевненість у їх непохитності.

Як зазначає Ю. Гончарук, сьогодні існує необхідність теоретичного осмислення нового етапу реформування судової системи в Україні, наближення її до міжнародних стандартів для ефективного вдосконалення та реалізації її на практиці. Спрямованість судово-правової реформи

передусім повинна обумовлювати максимальне забезпечення принципу верховенства права, а також досягнення соціального ефекту у суспільстві, відновлення довіри до судової влади й створення умов доступного правосуддя [1].

Стратегія розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки, затверджена Указом Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021, визначає необхідність удосконалення системи правосуддя, що сприятиме утвердженню правопорядку, який ґрунтується на високому рівні правової культури, діяльності всіх суб'єктів суспільних відносин на засадах верховенства права та захисту прав і свобод людини, а в разі їх порушення – справедливого їх відновлення у розумні строки [18]. Як зазначає Стратегія, результатом реалізації запланованих Урядом країни заходів, направлених на вдосконалення органів суду та системи судочинства у цілому, стане ефективне функціонування цих органів та забезпечить їх незалежність.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивченням етапів реформування та розкриття його специфіки здійснювали такі вчені, як: В. Білоус, І. Боголюбський, А. Борко, Б. Гірський, П. Казакевич, Н. Логінова, Л. Остафійчук, А. Паскар, Н. Петренко, Ю. Ремінська, З. Романовська, М. Стефанчук тощо. Безпосередньо дослідження вдосконалення діяльності органів суду проводили: В. Авер'янов, М. Вільгушинський, О. Лукаш, В. Кібець, В. Малярєнко, С. Мельник, В. Молдован, А. Селіванов, В. Серьогін, А. Хливлюк, С. Штогун, О. Ярмиш та інші. Зважаючи на те, що на сьогодні триває реформування органів судової влади та системи правосуддя, постає необхідність долучення до процесу винайдення шляхів вдосконалення органів правосуддя, зміцнення функціональних основ організації судової влади відповідно до стандартів захисту прав людини та цінностей, визначених Конституцією України та міжнародно-правовими зобов'язаннями України.

Мета статті полягає у тому, щоб на основі аналізу чинного законодавства, спираючись на наукову доктрину, за допомогою різних методів наукового дослідження, розкрити проблеми вдосконалення адміністративно-правового регулювання організаційної діяльності господарських судів, визначити конкретні шляхи зміцнення його основ організаційної роботи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ініціація проведення судової реформи зумовлена багатьма чинниками та проблемами, які зазначає Стратегія розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки, детальний аналіз якої ми здійснювали у попередніх підрозділах. Хочемо звернути увагу на такі основні проблеми, які зумовлюють необхідність подальшого удосконалення організації функціонування судової влади – недосконалість системи органів судової влади, організації їх діяльності, у тому числі щодо фінансового, матеріально-технічного та іншого забезпечення судів усіх рівнів [18] та втрата довіри до органів правосуддя.

Як зазначає у своїй праці М. Стефанчук: «Можна констатувати зростання показнику недовіри до судової системи попри заходи, спрямовані на реформування судового інституту з метою підвищення їхньої легітимності, як одним із визначальних викликів реформування системи правосуддя в Україні на сучасному етапі» [17, с. 48]. На підтвердження думки

науковця приведемо такі цифри: у 2020 році Україна посідає 72-у позицію серед 128 країн світу у рейтингу верховенства права 2020 року. Результати рейтингу оприлюднені на сайті міжнародної неурядової організації World Justice Project [19]. Водночас результати дослідження, проведеного соціологічною службою Центру Разумкова спільно з Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва з 3 по 9 липня 2020 року щодо оцінки громадянами діяльності влади, рівня довіри до соціальних інститутів, засвідчили недовіру, висловлену у тому числі судовій системі загалом (77,5%) [6; 17, с. 48].

Способи досягнення високого рівня довіри суспільства до системи правосуддя в Україні різняться: від радикального «перезавантаження» до формування позиції, за якою недовіра громадянського суспільства до судів в Україні не є достатньою підставою для їхнього «перезавантаження» через кризу, в якій перебуває наразі судова влада. Слід принагідно нагадати, що ця криза спровокована, почасти, її реформою щодо удосконалення діяльності органів суддівського врядування [17, с. 48].

Значним поштовхом у реформуванні органів суду став прийнятий 7 серпня 2019 року Президентом України Указ «Питання Комісії з питань правової реформи» № 584/2019, який визначає основне завдання Комісії – сприяння подальшому розвитку правової системи України на основі конституційних принципів верховенства права, пріоритетності прав і свобод людини і громадянина з урахуванням міжнародних зобов'язань України [5].

Для розв'язання таких актуальних на сьогодні питань у сфері діяльності органів суду, включаючи й господарських: добір суддів на вакантні посади, проходження кваліфікаційного оцінювання майбутнього суддівського корпусу, недосконала процедура розгляду дисциплінарних скарг на суддів, - це все зумовило розробку законопроекту про внесення змін до деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування від 29.08.2019 № 1008 [9], який мав внести зміни до законів України «Про судоустрій і статус суддів», «Про очищення влади» та «Про Вищу раду правосуддя».

Взагалі удосконалення організаційної діяльності господарського суду можливо досягти шляхом покращання напрямів взаємодії між ланками, що беруть участь в прийнятті управлінських рішень (прийняття нормативно-правових актів, які регулюють організаційну діяльність органів суду, здійснення кадрового добору працівників суду, забезпечення на належному стані інформаційно-технічними засобами та здійснення відеозапису під час судового процесу тощо), зробивши контроль з боку ДСА України та ВРП більш ефективним та дієвим. Досягнення високих показників ефективності такої взаємодії можливо шляхом вдосконалення чинного законодавства та управлінських методів організаційної діяльності органів суду, включаючи господарських.

Для подальшого визначення напрямів вдосконалення організаційної діяльності господарських судів, звернімось до нормативного регулювання діяльності апарату господарського суду, яке ґрунтується на відповідному Положенні про апарата суду, розробленого, як ми вже зазначали вище, на підставі Типового положення про апарат суду, затвердженого наказом ДСА України від 08.02.2019 № 131. Положення визначає порядок організації

роботи апарату місцевого, апеляційного, вищого спеціалізованого суду і є обов'язковою правовою основою для організаційної діяльності апарату та створення умов для здійснення ефективного правосуддя.

Про необхідність дотримання основних положень Типового положення про апарат суду, затвердженого ДСА України за погодженням із Вищою радою правосуддя, які мають лягти в основу регламентації організаційної діяльності суду та відповідно у Положення, говорить ч. 2 ст. 155 Закону України «Про судоустрій і статус суддів». Більш того, п. 5 наказу ДСА України від 08.02.2019 № 131 зазначено, що Положення про апарат суду не може суперечити Типовому положенню.

У свою чергу, Закон України «Про Вищу раду правосуддя» ст. 3 до повноважень ВРП відносить погодження зазначеного вище Типового положення. Також, відповідно до ч. 6 ст. 151 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», п. 13 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про Вищу раду правосуддя» ВРП після консультацій з РСУ затверджує Типове положення про ТУ ДСА України. Слід звернути увагу, що відповідно до п. 8 ч. 4 ст. 153, ч. 7 ст. 154 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» положення про ТУ ДСА України затверджує голова ДСА України. Звідси випливає, що ДСА України власноруч на законодавчому рівні здійснює визначення засад своєї діяльності. Беручи до уваги визначене вище, на нашу думку, затверджувати відповідні типові положення, які лягають в основу положень з організації діяльності апарату суду, включаючи ДСА України, повинен здійснювати орган, уповноважений створювати судову адміністрацію – ВРП, закріпивши це у ч. 2 ст. 155 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»:

... Типове положення про апарат суду затверджує Вища рада правосуддя.

Щодо керівника апарату суду та його заступника, то їх призначення та звільнення, застосування стягнення та заохочення, як ми вже зазначали у попередніх підрозділах, здійснюється за погодженням головою відповідного суду голова ДСА України, що регламентовано ст. ч. 4 ст. 155, п. 5, 6 ч. 4 ст. 153, ч. 4 ст. 154 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»; здійснюється присвоєння рангу державного службовця (п. 7 ч. 4 ст. 153, ч. 4 ст. 154).

Вказаний порядок призначення/звільнення та застосування методів заохочення відносно керівника апарату суду та його заступника є цілком логічним, оскільки будується на результатах конкурсного відбору на ці посади, що організовується та проводиться у відповідності до вимог Закону України «Про державну службу». Ще однією позитивною стороною у контролі над діяльністю керівника апарату є те, що останній несе персональну відповідальність за належне організаційне забезпечення суду, суддів та судового процесу, інформує збори суддів про свою діяльність. Збори суддів можуть висловити недовіру керівнику апарату суду, що має наслідком звільнення його з посади, що передбачено ч. 36 ст. 155 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [15].

Наступним напрямом вдосконалення організаційної діяльності господарського суду є особливості регламентації роботи судової бібліотеки, наявність якої передбачена ст. 158 Закону України «Про судоустрій і статус суддів». Відповідно до ч. 2 ст. 158 вказаного Закону ДСА України затверджує Положення про бібліотеку суду (Положення про бібліотеку суду,

затверджене наказом ДСА України від 18.03.2011 № 65 [8]. Беручи до уваги таке одне із основних завдань, як комп'ютеризація судів та електронне ведення діловодства, централізоване зберігання процесуальних та інших документів, та інформації в єдиній базі даних - Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі, на сьогодні існування друкованих видань процесуальних документів у окремому підрозділі суду бібліотеці вдається архаїзмом. На сьогодні, в період проведення низки адміністративних реформ та активної імплементації у національне законодавство міжнародних стандартів, яке у зв'язку з цим постійно змінюється, вести та зберігати контрольні примірники процесуальних документів у паперовому вигляді є незручним, затратним та неефективним, оскільки оновлення друкованого видання у порівнянні з малозатратним на це електронним, завжди буде застарілим та несвоечасним.

На користь вказаної думки є основні завдання бібліотеки суду, передбачені Положенням про бібліотеку суду, затверджене наказом ДСА України від 18.03.2011 № 65, які відобразилися у Положенні про бібліотеку господарського суду Івано-Франківської області, затвердженого наказом Голови суду від 18.02.2020 № 12-А/к [7]: формування бібліотечних фондів відповідно до профілю роботи суду, складу користувачів бібліотеки; інформаційно-аналітичне забезпечення суддів та працівників апарату суду; забезпечення правовою інформацією суддів та працівників апарату суду; організація та ведення кодифікаційно-довідкової роботи та довідково-бібліографічного апарату з використанням традиційних та новітніх носіїв інформації; систематизація та аналіз матеріалів, які містять правову інформацію; розширення номенклатури бібліотечних послуг, підвищення їх якості за допомогою використання інформаційної техніки і технологій, комп'ютеризації інформаційно-бібліотечних процесів; виховання інформаційної культури, формування вмінь та навичок користувача бібліотеки [8].

Перераховані завдання бібліотеки відображені в основних напрямках, задля яких створена Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система (ст. 15-1 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»): ведення електронного діловодства, в тому числі рух електронних документів у межах відповідних органів та установ та між ними; централізоване зберігання процесуальних та інших документів та інформації в єдиній базі даних; захищене зберігання, автоматизовану аналітичну і статистичну обробку інформації [15]. Також на сьогодні працівниками суду активно використовується програма база даних системи «Ліга: закон», про що вказано у звіті Державна судова адміністрація [4].

Отже, для збереження бюджетних коштів, ведення якісного ресурсного забезпечення процесуальними кодексами та чинною нормативно-правовою базою можна здійснювати через можливості використання ресурсів ЄСІТС. Також існування даного підрозділу, виходячи зі структуру суду та обсягу фінансування останнього, прийняття рішення відносно передбачення у штатному розпису бібліотеки як підрозділу апарату суду має здійснюватися на рівні самого суду. Отже, існування бібліотеки як підрозділу апарату суду не має в обов'язковому порядку бути передбаченим на законодавчому рівні. У зв'язку з цим пропонуємо виключити ч. 2 ст. 158 із Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

Вважаємо за потрібне зупинитися на Проекті Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення поетапного впровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, реєстраційний № 3985 від 13 серпня 2020 року, розробленого народними депутатами України Бабієм Р.В., Федієнком О.П., Ватрасом В.А., Тарасенком Т.П., Демченком С.О. [10]. Як зазначають автори проекту його метою є забезпечення функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи шляхом її поетапного впровадження. Поетапне запровадження дозволить розпочати використання підсистем та модулів, які вже знаходяться на фінальному етапі їх розробки не чекаючи готовності інших підсистем, які розробка яких знаходиться на початковому етапі. Таке поетапне запровадження ЄСІТС також дасть змогу забезпечити комплексну підготовку до початку її функціонування на належному рівні в судах та органах і установах системи правосуддя. Крім того, на думку авторів поетапне впровадження ЄСІТС дасть змогу зекономити кошти державного бюджету та кошти сторін судової справи, зокрема, в частині витрат на відправку кореспонденції та ознайомлення з матеріалами справи, оскільки після введення в дію підсистеми ЄСІТС «Електронний суд» у суду буде можливість в електронному вигляді направляти сторонам судові виклики та повідомлення, процесуальні документи та рішення по справі, сторони зможуть дистанційно ознайомлюватись з матеріалами судової справи, подавати клопотання, заяви, сплачувати судові збори, отримувати матеріали і знайомитися з ними, подавати апеляційні, касаційні скарги, тощо

За рішенням Вищої Ради правосуддя від 27 жовтня 2020 року № 2961/0/15-20 очікування авторів законопроекту від його прийняття, а саме у вигляді забезпечення початку функціонування окремих підсистем та модулів ЄСІТС і підвищення у зв'язку із цим ефективності діяльності суддів та судів, видаються передчасними та недостатньо обґрунтованими. Висновок Вищої Ради правосуддя ґрунтувався на тому, що аналіз ситуації, яка склалася із запровадженням ЄСІТС в судах та органах і установах системи правосуддя, свідчить про те, що для вирішення цього питання недостатньо лише доповнити норми процесуальних кодексів, що відсилають до Положення про ЄСІТС, ще й відсиланням до положень, що визначають порядок функціонування окремих підсистем (модулів) ЄСІТС. Та й роль Вищої ради правосуддя, попри зазначене у пояснювальній записці, не підвищується, адже, крім Положення про ЄСІТС, їй просто пропонується затверджувати ще й положення про окремі модулі (підсистеми) ЄСІТС, а також здійснювати опублікування оголошення про початок їх функціонування [16].

Хочемо звернути увагу на існуючий на сьогодні механізм надсилання судової кореспонденції господарським судом учасникам судових справ, що певною мірою впливають на ефективну організаційну діяльність суду, оскільки стосується організації роботи ЄСІТС. Так, ч. 7 ст. 6 Господарського процесуального кодексу України передбачено вручення документів у справі учасникам справи в електронній формі шляхом їх направлення на офіційні електронні адреси таких осіб, які зареєстрували свої офіційні електронні адреси в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі [2].

Як зазначено у консультативному висновкові ВРП від 27 жовтня 2020 року № 2961/0/15-20 правило щодо обов'язкової реєстрації офіційної електронної адреси, поширюється не на всіх, а лише на адвокатів, нотаріусів, приватних виконавців, судових експертів, державні органи та органи місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання державного та комунального секторів економіки [16].

Відповідно до ч. 7 ст. 120 ГПК ухвала про повідомлення чи виклик надсилається учасникам судового процесу, які не мають офіційної електронної адреси, та за відсутності можливості сповістити їх за допомогою інших засобів зв'язку, які забезпечують фіксацію повідомлення або виклику, за останньою відомою суду адресою і вважається врученою, навіть якщо відповідний учасник судового процесу за цією адресою більше не знаходиться або не проживає [2].

Потребує також аналізу проблем та винайдення шляхів їх подолання організація кадрового забезпечення господарського суду.

Відповідно до Типового положення про апарат суду, затвердженого наказом ДСА України від 08.02.2019 № 131 керівник апарату суду забезпечує розроблення й подання на затвердження в установленому порядку структури та штатного розпису апарату суду, його штатної чисельності, здійснює добір персоналу апарату суду, організовує роботу щодо його мотивації [12]. У свою чергу, повноваження щодо визначення схеми посадових окладів з відповідним коефіцієнтів для державних службовців судів, органів та установ системи правосуддя покладено згідно з абз. 4 п. 6 Положення про Державну судову адміністрацію України на останню. Виходить, ДСА як державний орган, де працюють державні службовці, розробляє нормативи кадрового забезпечення, схему посадових окладів з визначенням грошового коефіцієнту, що ставить адміністрацію в доволі вигідну ситуацію у порівнянні з іншими органами судової влади.

Відповідно до абз. 21 п.6 Положення ДСА визначає кількість суддів у суді за погодженням з Вищою радою правосуддя з урахуванням судового навантаження, в межах видатків, визначених у Державному бюджеті України на утримання судів та оплату праці суддів [12]. Дане завдання визначено також ст. 19 ч. 6 Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

Беручи до уваги зазначене, на думку науковців, яку ми поділяємо, участь ДСА у визначенні кількості суддів у суді не є логічним, оскільки: по-перше, це виходить за рамки організаційного забезпечення діяльності органів суду; по-друге, визначення кількості суддів у суді тісно пов'язане із визначенням самої системи судів, а також повноваженнями по створенню та ліквідації судів [3, с. 4]. Більш того, ми солідарні з науковцями, відносно того, що кількість суддів у суді повинна визначати ВРП, причому навіть не обов'язково за пропозицією ДСА (що звісно, не позбавляє ДСА, як і, скажімо, суддів та голів відповідних судів, робити пропозиції щодо зміни кількості суддів у суді). ВРП як орган суддівського врядування цілком може оцінити статистичні показники навантаження на суддю та інші обставини, щоб зробити висновок про необхідність збільшення або зменшення кількості суддів у суді [3, с. 4].

Тому, на наш погляд, буде цілком логічним, щоб не тільки затверджувала, а й визначала нормативи кадрового, фінансового,

матеріально-технічного та іншого забезпечення судів, їх кількісний склад у суді виключно Вища рада правосуддя як незалежний орган державної влади та суддівського врядування на підставі поданих судами пропозицій щодо обґрунтованого розрахунку нормативів кадрового забезпечення суду, що дасть змогу виключити зацікавленість у даному питанні ДСА й зробити його більш прозорим та незаангажованим.

Щодо судового процесу, то склад суду та визначення судді чи колегії суддів регламентовано ст. 15 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та здійснюється Єдиною судовою інформаційною (автоматизованою) системою. Справи розподіляються з урахуванням спеціалізації суддів, навантаження кожного судді, заборони брати участь у перегляді рішень для судді, який брав участь в ухваленні судового рішення, про перегляд якого порушується питання (крім перегляду за нововиявленими обставинами), перебування суддів у відпустці, відсутності у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, відрядження, а також інших передбачених законом випадків, через які суддя не може здійснювати правосуддя або брати участь у розгляді судових справ [15].

У зв'язку з неможливістю здійснення правосуддя у суді, включаючи й господарський, виявленням надмірного рівня судового навантаження у цьому суді, припиненням роботи суду у зв'язку зі стихійним лихом, військовими діями, заходами щодо боротьби з тероризмом або іншими надзвичайними обставинами, за рішенням Вищої ради правосуддя, ухваленим на підставі подання Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, суддя може бути, за його згодою, відряджений до іншого суду того самого рівня і спеціалізації для здійснення правосуддя, про що зазначено у ст. 55 Закону України «Про судоустрій і статус суддів». Порядок відрядження судді до іншого суду того самого рівня і спеціалізації затверджується Вищою радою правосуддя за поданням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, погодженим з Державною судовою адміністрацією України [15].

На думку науковців, з якою ми солідарні, передбачений законом механізм, викликає застереження з точки зору надання ДСА України певних «блокуючих» повноважень. Хоча на практиці це поки що проблем не спричиняло, видається, що закріплений зараз в законі підхід не відповідає призначенню ДСА України [3, с. 5].

Заслуговує на увагу такий напрям організаційної діяльності суду, як затвердження зразків посвідчень судді, судді у відставці, на що уповноважена Рада суддів України (п. 5 ч. 8 ст. 133 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»). Якщо ми звернімося до статусу даного органу, то останній є вищим органом суддівського самоврядування та діє як виконавчий орган з'їзду суддів України [15]. Відповідно такі повноваження якого в частині організаційної діяльності роботи суду, як затвердження посвідчень не має входити, оскільки це стосується більше виконавчого органу. Виходячи з викладеного, пропонуємо розробку та затвердження зразків посвідчень судді, судді у відставці покласти на ДСА України, за погодженням з Вищою радою правосуддя, виключивши це з повноважень Ради суддів України. Більш того, у зв'язку з веденням електронного обліку часу в органах суду, що є на сьогодні розповсюдженою та ефективною практикою контролю дотримання трудової дисципліни працівниками,

розробка цих пластикових магнітних карток, саме ДСА України має бути залучена до цього, оскільки це відповідає її безпосереднім повноваженням з організаційної діяльності органів суду.

Для створення належних умов, необхідних для розгляду справ, у структурі господарського суду, як і в інших судових органах, передбачена служба судових розпорядників.

Виходячи із норм чинного законодавства (ст. 159 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», розділ II. Створення та організація роботи служби Положення про порядок створення та діяльності служби судових розпорядників) служба є структурним підрозділом апарату суду [13]. Як ми вже обґрунтовували свою позицію вище відносно затвердження Положення про апарат суду, за аналогією постає необхідність у затвердженні Положення про порядок створення та діяльності служби судових розпорядників у тому ж порядку - в межах повноважень ВРП.

У зв'язку з цим, пропонуємо виключити зі ст. 159 Закону України необхідність затвердження Головою Державної судової адміністрації України вказаного Положення, виклавши ч. 5 цієї статті у такій редакції:

5. Порядок створення та діяльності служби судових розпорядників визначається положенням, що затверджується Вищою радою правосуддя.

На останок, хочемо проаналізувати для винайдення шляхів вдосконалення діяльності господарських судів відносно організації Служби судової охорони, яка покликана підтримувати громадський порядок в суді, запобігати та припиняти прояви неповаги до суду, здійснювати охорону приміщень суду, органів та установ системи правосуддя, виконання функцій щодо державного забезпечення особистої безпеки суддів та членів їхніх сімей, працівників суду, забезпечувати у суді безпеку учасників судового процесу.

Відповідно до п. 14 ч. 1 ст. 152 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» ДСА України контролює діяльність Служби судової охорони, встановлює граничну чисельність підрозділів Служби та погоджуючи утворення територіальних підрозділів Служби та структуру та штатну чисельність підрозділів головою Служби (п. 2 ч. 4 ст. 161), а апарат суду організовує в суді належні умови для діяльності працівників Служби судової охорони (п. 29 Типове положення про апарат суду).

Із зазначеного вище витікає, що контролюючі повноваження ДСА зводяться виключно до встановлення чисельності підрозділів Служби, визначення структури та штату, а суттєві питання щодо здійснення управлінської та контролюючої функції відносяться до повноважень ВРП. Такого ж висновку про відсутність реальної контролюючої функції ДСА України відносно ССО ми дійшли після опрацювання Положення про Службу судової охорони, затвердженого наказом ДСА України від 04.04.2019 № 1051/0/15-19 [14], що ускладнює організаційну роботу даної служби апаратом господарського суду, як і будь-якого іншого органу суду. На нашу думку, дана неіснуюча контролююча функція ДСА України відносно ССО має бути вилучена, з метою уникнення оманливого регулятивного посилення та визначення контролюючого органу в діяльності ССО. У зв'язку з цим пропонуємо з редакції статті 161 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» вилучити ДСА України, замінивши ВРП:

Стаття 161. Статус Служби судової охорони

2. Служба судової охорони підзвітна Вищій раді правосуддя.

4. ...Граничну чисельність центрального органу управління та територіальних підрозділів Служби судової охорони затверджує Вища рада правосуддя.

Рішення про утворення територіальних підрозділів Служби судової охорони приймається Головою Служби за погодженням з Вищою радою правосуддя.

Структуру та штатну чисельність центрального органу управління та територіальних підрозділів Служби судової охорони затверджує Голова Служби за погодженням з Вищою радою правосуддя.

Висновки. На сьогодні триває низка судових реформ, які мають на меті покращання як судової системи, підвищення ефективності судочинства, що сприятиме підняттю рівня довіри сучасного правосуддя. Стратегія розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки визначає наступні напрями вдосконалення подальших функціонування та розвитку системи правосуддя: запровадження єдиної системи управління продуктивністю та моніторингу роботи судів; регламентація механізмів моніторингу оцінки та контролю організації діяльності судів (без втручання у сферу управління правосуддям), таких, як система внутрішнього аудиту та/або антикорупційного контролю; розробка та запровадження регламентів прозорого планування та розподілу бюджетних ресурсів у судовій системі, включаючи видатки розвитку, на основі визначених критеріїв; перегляд повноважень Державної судової адміністрації України, зокрема з питань організаційного, фінансового та кадрового забезпечення діяльності органів судової влади; удосконалення правового статусу помічника судді; забезпечення ефективної роботи Служби судової охорони шляхом удосконалення механізмів регулювання її діяльності тощо [20].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончарук Ю. *LEXINFORM: Юридичні новини України*. 2019. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/suchasni-vyklyky-ta-aktualni-problemy-sudovoyi-reformy-v-ukrayini/>.

2. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 № 1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#top>.

3. Мірошниченко А., Куценко В. Аналіз управлінських повноважень керівних органів судової системи України та пропозиції щодо їх вдосконалення. *Програма реформування сектору юстиції «Нове правосуддя»*. USAID. 2020. URL: https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/New_Justice_MyroshnychenkoKutsenko_Gap_Analysis_Report_ukr.pdf.

4. Основні показники діяльності за 2012 рік. Територіальне управління Державної судової адміністрації України. Судова влада України: веб-сайт. 2021. URL: <https://cn.court.gov.ua/tu25/20/24>.

5. Питання Комісії з питань правової реформи : Указ Президента України від 07.08.2019 № 584/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/584/2019#Text>.

6. Початок нового політичного року: довіра до соціальних інститутів (липень 2020 р.). URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni->

doslidzhennia/pochatok-novogo-politychnogo-roku-dovira-do-sotsialnykh-institutiv-lypen-2020r.

7. Положення про бібліотеку господарського суду Івано-Франківської області: Наказ Голови господарського суду Івано-Франківської області від 18.02.2020 № 12-А/к. URL: <https://data.gov.ua/dataset/9e7d9de5-cbc0-43ad-8db3bcb8d3bc5733/resource/f4c0514c-9af2-4a82-9381-a2e6ae06b522/download/biblioteka.pdf>.

8. Положення про бібліотеку суду: Наказ Державної судової адміністрації України від 18.03.2011 № 65. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0065750-11#Text>.

9. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування від 29.08.2019 № 1008. Номер, дата акту 193-IX від 16.10.2019. Сесія реєстрації: 1 сесія IX скликання. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66251.

10. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення поетапного впровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи. № 3985 від 13 серпня 2020 року. Номер акту 1416-IX від 27.04.2021. 3 сесія IX скликання. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69679.

11. Про затвердження Типового положення про апарат суду: Наказ ДСА України від 08.02.2019 № 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0131750-19#Text>.

12. Про затвердження Положення про Державну судову адміністрацію України: Рішення Вищої ради правосуддя від 17.01.2019 № 141/0/15-19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr141910-19#Text>.

13. Про затвердження Положення про порядок створення та діяльності служби судових розпорядників: наказ ДСА України від 20.07.2017 № 815. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0815750-17#top>.

14. Про затвердження Положення про Службу судової охорони: Наказ ДСА України від 04.04.2019 № 1051/0/15-19. Дата оновлення 03.12.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1051910-19#top>.

15. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>.

16. Рішення Вищої Ради правосуддя від 27 жовтня 2020 року № 2961/0/15-20. Вища рада правосуддя: Державні сайти України. URL: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/4530>.

17. Стефанчук М. М. Реформування системи правосуддя в Україні: сучасні виклики. *Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні: Матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф.* (Чернівці, 16 жовтня 2020 р.); [редкол.: О.В. Щербанюк (голова), Л.Г. Бзова (відпов. секр.) та ін.]. Київ: Видавництво ВАІТЕ, 2020. 356 с.

18. Стратегія розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки: Указ Президента України від 11 черв. 2021 р. № 231/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/231/2021#Text>.

19. WJP Rule of Law Index 2020. URL: <https://worldjusticeproject.org/our-work/research-and-data/wjp-rule-law-index-2020>

20. Які зміни передбачає Стратегія розвитку системи правосуддя безпосередньо для судової влади? Юридична газета. 2021. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/yaki-zmini-peredbachae-strategiya-rozvitku-sistemi-pravosuddya-bezposeredno-dlya-sudovoyi-vladi.html>.

I. Pavliuk

MAIN DIRECTIONS OF IMPROVEMENT OF FORMS OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF ORGANIZATIONAL SUPPORT OF ECONOMIC ACTIVITIES

The urgency of the article is that today in Ukraine there is an urgent need to reform the judiciary, whose task is to establish stable compliance with the law, ensuring real protection of the rights, freedoms and interests of citizens of Ukraine and confidence in their steadfastness. The purpose of the article is to, based on the analysis of current legislation, based on scientific doctrine, using various research methods, to reveal the problems of improving the administrative and legal regulation of organizational activities of commercial courts, to identify specific ways to strengthen its foundations. The article is devoted to the study of the main directions of improving the forms of administrative and legal regulation of organizational support of commercial courts in Ukraine. It is noted that today in Ukraine there is an urgent need to reform the activities of the judiciary, whose task is to establish stable compliance with the law, ensure real protection of the rights, freedoms and interests of citizens of Ukraine and confidence in their steadfastness. It is established that the improvement of organizational activities of the commercial court can be achieved by improving the areas of interaction between the units involved in management decisions (adoption of regulations governing the organizational activities of courts, staffing of court staff, ensuring proper information technical means and video recording during the trial, etc.), making the control by the State Judicial Administration of Ukraine and the High Council of Justice more efficient and effective. It is determined that the achievement of high efficiency of such interaction is possible by improving the current legislation and management methods of organizational activities of judicial bodies, including economic ones.

Keywords: commercial court, organizational support, administrative and legal regulation, direction.